

ЗБЕРЕЖЕННЯ «ДУХУ МІСЦЯ» ПРИ РЕВАЛОРИЗАЦІЇ ЗАБУДОВИ ІСТОРИЧНОГО МАЛОГО МІСТА

Лешенко Н.А., к.арх., доцент,
Київський національний університет будівництва і архітектури
ardisconn@ukr.net

Анотація. В даній статті пропонується вирішення питання підвищення цінності існуючого історичного архітектурного середовища малого міста шляхом відновлення архітектурно-художнього значення його пам'яток архітектури і містобудування, оновлення малоцінної фонові забудови, дотримуючись принципу наслідування і виходячи із сформованих протягом всього періоду існування міста його композиційних, планувальних, просторових, архітектурних і ментальних особливостей та створення мультикомфортного міського середовища в першу чергу для мешканців міста, враховуючи їх потреби, побажання, сприйняття, почуття, пам'ять, місцеві традиції. Ревалоризація розглядається як основна складова процесу відновлення, оновлення та сталого розвитку історичного малого міста.

Ключові слова: «дух місця», історичне мале місто, ревалоризація, мультикомфортне міське середовище.

СОХРАНЕНИЕ «ДУХА МЕСТА» ПРИ РЕВАЛОРИЗАЦИИ ЗАСТРОЙКИ ИСТОРИЧЕСКОГО МАЛОГО ГОРОДА

Лешенко Н.А., к.арх., доцент,
Киевский национальный университет строительства и архитектуры
ardisconn@ukr.net

Анотация. В данной статье предлагается решение вопроса повышения ценности существующей исторической среды малого города путем восстановления архитектурно-художественного значения его памятников архитектуры и градостроительства, обновления малоценной фоновой застройки, следуя принципу преемственности и исходя из сложившихся в течение всего периода существования города его композиционных, планировочных, пространственных, архитектурных и ментальных особенностей, создание мультикомфортной городской среды в первую очередь для жителей города, учитывая их потребности, пожелания, восприятия, чувства, память, местные традиции. Ревалоризация рассматривается как основная составляющая процесса восстановления, обновления и устойчивого развития исторического малого города.

Ключевые слова: «дух места», исторический малый город, ревалоризация, мультикомфортная городская среда.

SAVING THE «SPIRIT OF THE PLACE» AT THE REVALORIZATION OF THE HISTORIC SMALL TOWN

Leshchenko N.A., PhD, Assistant Professor,
Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture
ardisconn@ukr.net

Abstract. This article proposes a solution of the problem of increasing the value of the existing historic environment of a small town by restoring the architectural and artistic significance of its

architectural and urban monuments; by renovation of the low-value background buildings, following the principle of continuity based on the compositional, planning, spatial, architectural and mental features that developed during the entire period of the town's existence; by creation the multi-comfortable urban environment in the first place for the residents of this town, taking into account their needs, wants, perceptions, emotions, memory and local traditions. Revalorization is considered as the initial and main component of the process of restoration, renewal and sustainable development of the historic small town. It is necessary to restore the existing monuments of architectural and urban heritage; correctly adapt them for active modern use; to fill the historic urban environment with various functions; to equip it for long and safe stay; and the most important thing is to save the "spirit of the place" and its atmosphere. As an example, the historic small town of Bar in Vinnytsia region is considered. Its modern direction of development as a cultural, tourist and recreational center is defined. Recommendations on the creation of an attractive urban environment are given and they are considered on the example of the revalorization project of the town historic center.

Keywords: «spirit of the place», historic small town, revalorization, multi-comfortable urban environment.

Вступ (постановка проблеми). Одним з головних показників сталого розвитку історичного міста є збереження його своєрідності, неповторності. Вона проявляється не лише в особливостях його розпланування, об'ємно-просторовій композиції, архітектурі забудови, тобто в тих матеріальних складових, що формувалися на протязі всього існування міста, а й відчувається в неповторному, специфічному настрої міста, його «душі». Це те, до чого неможливо доторкнутися, але воно є незримою присутністю і викликає певні відчуття саме в цьому місці.

«Дух місця» – це те, чим живе місто, це ті відчуття і враження, що дозволяють його легко виділити з низки інших міст. Вони складаються у людини відразу, коли вона вперше потрапляє в історичне місто, або поступово, з часом пізнання його, площ, вулиць, забудови, внутрішньо кварталних дворів, а точніше життя в них. Саме особливість життя в даному місті визначає його індивідуальність.

Є багато міст, схожих за природними умовами, за архітектурою, але неможливо знайти принаймні двох однакових міст за отриманими відчуттями, за духом. Це тому, що «душу» міста формують його мешканці, і їх неповторність відображається в неповторності їх міста. Мешканці – це головний скарб кожного міста. Від них залежить життя і подальший розвиток міста.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останнім часом питанню збереження «духу місця» приділяється значна увага при реконструкції та визначенні перспектив подальшого розвитку історичного міста та використання його культурної спадщини.

В декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття 2001 року та в Стамбульській декларації 2002 року зазначається про «глибоку взаємозалежність між нематеріальною культурною спадщиною та матеріальною культурною й природною спадщиною» [1], а також про «важливе значення нематеріальної культурної спадщини як головного джерела культурного різноманіття й гарантії сталого розвитку» [1]. Це «ті звичаї, форми показу та вираження, знання та навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти й культурні простори, які визнані спільнотами, групами й у деяких випадках окремими особами як частина їхньої культурної спадщини. Ця нематеріальна культурна спадщина, що передається від покоління до покоління, постійно відтворюється спільнотами та групами під впливом їхнього оточення, їхньої взаємодії з природою та їхньої історії і формує у них почуття самотності й наступності, сприяючи таким чином повазі до культурного різноманіття й творчості людини» [1]. Отже вона є основою для збереження індивідуальності і неповторності кожного міста, його сучасного спадкоємного розвитку.

Мета та завдання. Сценарій сучасного розвитку для кожного історичного малого міста має створюватися окремо, максимально враховуючи всі чинники. При цьому існує єдина мета, для вирішення якої можливо виділити спільний підхід – підвищення якості та цінності існуючого міського середовища, що призведе до підвищення якості життя в ньому. Отже, ревалоризація, як початкова складова процесу відновлення, оновлення та сталого розвитку історичного малого міста [3].

В даній статті пропонується вирішення питання підвищення цінності існуючого історичного архітектурного середовища малого міста шляхом відновлення архітектурно-художнього значення його пам'яток архітектури і містобудування, оновлення малоцінної фонові забудови, дотримуючись принципу наслідування і виходячи із сформованих протягом всього періоду існування міста його композиційних, планувальних, просторових і архітектурних особливостей та створення мультикомфортного міського середовища в першу чергу для мешканців міста, враховуючи їх потреби, побажання, ментальність, місцеві традиції.

Результати досліджень. Малі історичні міста складають майже три чверті всіх історичних міст України [4]. Мають унікальні пам'ятки архітектури та містобудування місцевого та національного значення, по яким можливо чітко відслідкувати всю історію формування та розвитку кожного міста. В них закладений генетичний код міста, його природні, історичні, архітектурні та ментальні особливості. Нажаль, наразі багато з цих об'єктів знаходяться в занедбаному стані, у невивраженому та дисгармонійному оточенні.

Відвідуючи те чи інше місто, часто виникає одне й те ж саме питання, чому в одному місті можливо часами сидіти на його головній площі, спостерігати за тим, що там відбувається, і це зовсім не набридає. Ти поринаєш в його атмосферу, вона подобається, виникає бажання залишитися в цьому місті якомога довше, і повернутись до нього знову і знову. А в іншому місті тобі байдуже, чи, і того гірше, хочеться скоріш його залишити. Відповідь проста. В першому випадку тобі цікаво, зручно. А в другому – дискомфортно. В чому причина?

Порівняльний аналіз багатьох малих історичних міст, тих, що визивають побажання повернутись, і тих, що хочеться залишити, дозволив зробити певні висновки.

Нецікавими стають міста, де відсутнє наслідування, міста, які мають низьку якість існуючого міського середовища. Це спричиняється через неналежне ставлення до своєї культурної спадщини, занедбаності пам'яток, їх неправильне використання або невикористання взагалі, нецікаву сучасну забудову, однакові функції, нерозвинену інфраструктуру. Саме для таких міст, в першу чергу, потрібна ревалоризація, як можливість відновлення та збереження їх особливості, підвищення цінності історичного міського середовища та якості життя в ньому.

Міське історичне середовище має бути як цікавим для відвідування, так і, насамперед, зручним для проживання. В ньому мають бути гармонічно поєднані туристичні функції і функції для повсякденного життя. Це означає, що його не слід музеєфікувати, або створювати щось для ідеального враження, воно має залишатися живим.

Отже, насамперед, слід:

- відновити існуючі пам'ятки архітектурної та містобудівної спадщини;
- грамотно адаптувати їх для активного сучасного використання;
- наповнити історичне міське середовища різноманітними функціями;
- облаштувати для тривалого та безпечного перебування [2];
- і головне, зберегти «дух» місця, його атмосферу.

Прикладом вищевикладеної концепції може стати проект ревалоризації історичного центру міста Бару Вінницької області.

Рис.1. Проектна пропозиція ревалоризації історичного центру м.Бар.
 Виконали: Богданов В., Дудченко Д., ст. АБС-67 КНУБА;
 керівник – Лещенко Н.А., канд.арх., доц. КІТА КНУБА

Місто Бар має значний історичний, архітектурний та природний потенціал. Багата історія, унікальні пам'ятки архітектури та містобудування в поєднанні з гарною екологією та приголомшливо красивою природою мають стати основою для розвитку міста як культурного та рекреаційного центру.

Не вистачає розвиненої інфраструктури, комфортного міського середовища та цікавих функцій, які б привернули увагу туристів і наповнили повсякденне життя місцевих мешкан-

ців.

Проект ревалоризації історичного центру передбачає організацію єдиного пішохідного простору, що об'єднає ринкову і соборну площі, міський парк, розташований на території Барської фортеці, та створить виходи до річки з соборної та ринкової площ. Міські пам'ятки архітектури та історії, а саме: Свято-Успенський храм (1757р.); костел Св. Анни (1811р.); будинок, в якому мешкала родина Коцюбинських (1872-1876рр.) [5] гармонічно доповнять новий культурно-духовний центр – «Культурний двір», нові торгові ряди – «Торговий двір», готель та житлова забудова і створять єдиний ансамбль оновленого історичного центру міста, який стане центром тяжіння місцевих мешканців та туристів.

Проект передбачає збереження традиційного масштабу для всіх нових об'ємів та простору площ і прилеглих до них вулиць. Для створення комфортного та затишного пішохідного міського середовища пропонуються відкриті частини перших поверхів нових будівель, що виходять на площу. В них облаштовуються затишні виносні кафе, майданчики для відпочинку, спілкування. З цих майданчиків відкриваються гарні види на площі та пам'ятки. Отже люди тут зможуть комфортно проводити свій вільний час, спостерігати за міським життям і бути захищеними від різних погодних умов.

Пішохідний простір стане поліфункціональним, поєднавши різні міські функції: культову, торгову, культурну, житлову, місця для праці, навчання, відпочинку. Кожен мешканець міста або турист зможе тут знайти собі заняття по душі. Це сприятиме активізації історичного міського середовища.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розробляючи такі проекти ревалоризації забудови історичних малих міст дуже важливо враховувати і, ні в якому разі, не порушити їх традиції, а також одночасно зуміти вдихнути в них нове життя. Це ті нові функції, що зможуть їх активізувати, залучити людей, зробити цікавими для відвідування і комфортними для проживання. Основними принципами оновлення історичного міського середовища мають бути толерантність, спадкоємність та гармонійне доповнення [2]. Тоді історичне мале місто збереже свою автентичність, традиційно сформовані особливості і одночасно отримає необхідний новий розвиток.

Література

1. Збірник нормативно-правових актів сфери охорони культурної спадщини / О.М. Сердюк, Т.А. Бобровський, Л.М. Кириленко. – Чернігів: ВАТ «РВК «Деснянська правда», 2011 – 796 с. – ISBN 978-966-502-507-1.
2. Лещенко Н.А. Принципи реконструкції архітектурних споруд історичних ансамблів малих міст Західної України: дис. канд. арх.: 18.00.02 / Лещенко Нелля Арсентіївна, Київський національний університет будівництва і архітектури. – К., 2000. – 186 с.
3. Лещенко Н.А. Ревалоризація історичних центрів малих міст // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К.: КНУБА, 2015. – Вип. 41. – С. 218 – 223.
4. Методические рекомендации по исследованию историко-архитектурного наследия в городах Украины // Е. Е. Водзинский и др. – К. : КиевНИИ градостроительства, 1982. – 120 с.
5. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР: В 4 т./ Госстрой УССР. Укрпроектреставрация. КиевНИИТИ. – К., 1985. – Т.2: Винницкая обл., Волынская обл., Ворошиловградская обл., Днепропетровская обл., Донецкая обл., Житомирская обл., Закарпатская обл., Запорожская обл., Ивано-Франковская обл., Кировоградская обл., Крымская обл. – 336с.

Стаття надійшла 18.05.2017